

IN MEMORIAM DE ROMEINSE WACHTTOREN TĒ VELDHOVEN

„Veldhoven wordt algemeen als Romeinse wachtpost aanvaard” (W. H. Th. Knippenberg in: *Kultuurhistorische Verkenningen in de Kempen*, II, Oisterwijk 1961, 67). Wij leven snel in deze grootse tijd, waarin nu en dan het een en ander voortijdig gesloopt wordt. In *Brabants Heem* 20, 1968, 118 heeft G. Beex zijn lezers het geloof aan de Romeinse wachttorens of wachtpost van Veldhoven willen ontnemen. Een massale bekering tot zijn opvatting dat de in 1910 en 1931 in de buurtschap Heers „bij Koningshof ontdekte bodemsporen” uit de Romeinse tijd alle „waarschijnlijk afkomstig zijn van boerderijen of bijgebouwen ener nederzetting”, lijkt echter vooralsnog niet aan te bevelen, wanneer men althans de door Beex naar voren gebrachte argumenten onderzoekt.

De opgravingen van J. H. Holwerda, M. A. Evelein (*Oudh. Meded. Leiden*, 4, 1910, 42-48) en W. C. Braat (*Oudh. Meded. Leiden*, N.R. 12, 1931, 21-25) hebben o.a. aangetoond dat bij Koningshof in een periode die globaal in de 2de eeuw na Chr. te dateren valt, een vierkant terrein van ca. 7 bij 7 m omgeven is geweest met een „spitsgracht”, die in het midden aan de oostelijke zijde een onderbreking heeft gehad voor een doorgang. Binnen de gracht, aan de noordzijde, werden op 4.50 m van elkaar twee grote paalgaten gevonden, zeer waarschijnlijk sporen van twee van de vier hoekpalen van een door de gracht omsloten gebouw.

Volkomen terecht hebben de opgravers en anderen ter interpretatie van deze gegevens gedacht aan een militaire aanleg, in het bijzonder naar analogie van torens die bekend zijn van „de limes” in Duitsland. Niemand van hen is, zoals Beex ons wil doen geloven, in verband met de zaak Veldhoven uitgegaan van de overtuiging „dat de Kempen in de Romeinse tijd een praktisch onbewoond gebied was, en dat er hoogstens hier en daar een

militaire wachtpost gestationeerd kon zijn". Ook heden ten dage, nu er „bijna tweehonderd nederzettingen uit de Romeinse tijd in Noord-Brabant" bekend zijn, zou men, als te Veldhoven de bovenvermelde grondsporen aan het licht kwamen, in de eerste plaats dienen te denken aan militaire activiteiten.

Van de Romeinse nederzettingen in Noord-Brabant zijn er bij mijn weten slechts twee met spitsgrachten: Cuijk (ongetwijfeld van militaire aard) en Veldhoven. Vanzelfsprekend mag getwijfeld worden aan de juistheid van de verklaring die Holwerda en anderen gegeven hebben van de in Veldhoven waargenomen verschijnselen, waarvan het zeer te betreuren is dat ze niet of nauwelijks meer te controleren zijn. Spitsgrachten in direct verband met boerderijen uit de Romeinse tijd zijn niet geheel onbekend, maar wel hoogst zeldzaam. Anderzijds is het niet duidelijk hoe men het aannemelijk zou kunnen maken dat de spitsgracht te Veldhoven en de daarbinnen gevonden paalgaten betrekking moeten hebben gehad op een boerderij of een bijgebouw van een (burgerlijke) nederzetting.

Verder kan er natuurlijk verschil van mening bestaan over de juiste betekenis van een eventuele militaire vestiging te Veldhoven. Het is goed mogelijk dat we hier niet zozeer te doen hebben met een „wachttoren", als wel met een post van de militaire politie (een *statio* onder leiding van een *beneficiarius consularis*; cf. S. J. De Laet in: Brabants Heem 2, 1950, 33), die o.a. dienst kan hebben gedaan ter bescherming van een belangrijke weg of wegkruising; iets dergelijks is vermoedelijk het geval geweest te Rijsbergen, in de nabijheid van de plaats waar vele jaren geleden het bekende aan Sandraudiga gewijde altaar is ontdekt.

De hypothese betreffende een militaire aanleg te Veldhoven sluit overigens geenszins uit dat op en bij Koningshof in de Romeinse tijd een burgerlijke nederzetting, met boerderijen enz., is geweest. Het grote aantal op dit terrein gedane Romeinse vondsten wijst, zoals Beex terecht heeft opgemerkt, op een vrij intensieve bewoning, in een relatief uitgestrekt gebied. Ook in onze streken moet het vaak zijn voorgekomen dat kleine afdelingen van de Romeinse militaire politie gestationeerd waren bij een civiele nederzetting.